

bibban

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGENS MEDLEMSTIDNING

1/2004 MARS

Bibban 1/2004

- 3 Ordföranden har ordet
- 4 Notiser
- 6 En mångsidig ordförande
- 7 Nya ansikten i styrelsen
- 8 Förslag till verksamhetsberättelse för 2003
- 11 Bokfrossa
- 12 Vad skall biblioteket heta?
- 14 Runeberg och hans sägner
- 16 Varför är alla bibliotek så gråa nuförtiden?
- 18 Än rullar bokbussen i Pojo

bibban

är Finlands svenska biblioteksförningens medlemstidning som utkommer tre gånger i året, i mars, maj och oktober. (ISSN: 1459-5044)

REDAKTÖRER

Ulrika Wikström
Tel. (040) 545 9750
ulrika.wikstrom@sydvast.fi
Stenåkersvägen 10 B21
10300 Karis
Solveig Hortans
Tel. (050) 534 8348
solveig.hortans@multi.fi
Borgarmalmsvägen 4 B18
68620 Jakobstad

LAYOUT

Mattias Wikström
Tel. (044) 577 1280
me@mattiaswikstrom.net

PÄRMBILD & ILLUSTRATIONER

Annika Schultz
maria.schultz@helsinki.fi

TRYCKERI

Ekenäs Tryckeri Ab, Ekenäs

Allt material som önskas tryckas i Bibban skall skickas till någondera av redaktörerna.

ANSVARIG UTGIVARE

Ringa Sandelin (ordf.)
Adressuppgifter för föreningens styrelse och ordförande finns på sida 3.

MEDLEMSAVGIFT

Studeringe, arbetslösa och pensionärer: 10 €
Ordinarie medlem: 20 €
Betalas in på konto: 800022-5436750
Referensnummer: 30 05002

Betalaren måste vara samma som medlemmen!

ADRESSÄNDRINGAR

Meddelas till Ulrika Nykvist som ansvarar för medlemsregistret.

LEVERANS AV MATERIAL

Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast via epost men du kan också skicka disketter eller cd-r skivor.

Texter bör levereras i antingen MS Word (.doc) eller Rich Text Format (.rtf) format. Användandet av avancerade funktioner i

textbehandlingsprogrammen bör undvikas, lämna redigerandet åt redaktionen. Skriv gärna en ingress och märk ut information som skall placeras i lådor.

Bildmaterial bör levereras antingen som blank papperskopia eller elektroniskt som JPEG (.jpg) eller TIFF (.tif) fil med en upplösning på 300 DPI eller mer. (Elektroniska bilder blir generellt tre gånger mindre tryckta på papper än de är på skärmen, så se till att storleken är tillräcklig.)

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera inskickade texter före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material om ej annat överenskommit.

FSBF PÅ NÄTET

www.biblioteken.fi

Ringa Sandelin **ordf.**

Chef för katalogiseringsavd., Åbo Akademis bibliotek
Domkyrkogatan 4-5, 20500 Åbo
Tel: (02) 215 3283, l6-s6: (019) 241 1511
Epost: ringa.sandelin@abo.fi

SÖDRA SEKTIONEN

Disa Svenskberg **kassör/s.ordf.** (stm)

Bibliotekarie, Åbo Akademis bibliotek
Betaniagatan 23 bostad 4, 20810 Åbo
Tel: (02) 215 4189 / Fax: (02) 215 4795
Epost: disa.svenskberg@abo.fi

Malin Wikström **sekr.** (stm)

T.f. Bibliotekschef, Sjundeå kommunbibliotek
Flemingsvägen 2, 02580 Sjundeå
Tel: (09) 2606 1294
Epost: malin.wikstrom@sjuntio.fi

Karolina Zilliacus (stm)

Biblioteksdirektör, Kimito kommunbibliotek
Epost: karolina.zilliacus@kimito.fi

Margareta Danielsson (su/D. Svenskberg)

Bibliotekarie, Mariehamns stadsbibliotek
Epost: margareta.danielsson@mariehamn.aland.fi

Ulrika Wikström (su/M. Wikström)

Bibliotekschef, Yrkeshögskolan Sydväst
Epost: ulrika.wikstrom@sydvast.fi

Harriet Björklund (su/K. Zilliacus)

Tjänsteman, Degerö bibliotek
Epost: harriet.bjorklund@hel.fi

ÖSTERBOTTNISKA SEKTIONEN

Ulrika Nykvist **medlemsreg./s.ordf.** (stm)

Bibliotekarie, Vasa stadsbibliotek
Tel: (06) 325 3537
Epost: ulrika.nykvist@vaasa.fi

Solveig Hortans **pressansv.** (stm)

Bibliotekarie, Nykarleby stadsbibliotek
Epost: solveig.hortans@multi.fi

Annika Lund (stm)

Specialbibliotekarie, Stadsbiblioteket i Jakobstad
Epost: annika.lund@jakobstad.fi

Nina Åbrandt (su/Hortans)

Biblioteksfunktionär, Kronoby kommunbibliotek
Epost: nina.abrandt@kronoby.fi

Barbro Gros (su/A. Lund)

Bibliotekarie, Korsholms bibliotek
Epost: barbro.gros@korsholm.fi

Heidi Troberg (su/Nykvist)

Bibliotekssekreterare, Tritonia
Epost: heidi.troberg@tritonia.fi

Ordföranden har ordet

V arför åtar sig en person som fått sin utbildning på 60-talet ett ordförandeskap som detta? Jag hade haft vattentäta ursäkter för att tacka nej. Men jag gjorde det inte, därför att jag härigenom fick en chans att närmare se hur biblioteksvärlden har utvecklats. Den syn på biblioteksverksamheten som jag har präglats av har fått starka tårnar under de gångna åren. Nyänkande och avstånds-tagande har präglat området. Vårt har utvecklingen lett och vad finns ännu kvar av det jag tror på och anser vara värt att satsa på?

Jag tror att rädslan och osäkerheten inför den nya tekniken nu är övervunnen och att ingen mera saknar de manuella uppgifterna såsom filering av kort, maskinskrivande av kopior av katalogkort eller upprätthållande av manuella låneregister. Även om det finns mycket som kunde gå smidigare så har sådana rutiner fallit bort, som gärna kunde få försvinna.

Jag tror att tiden nu är mogen för ännu mera krävande informationsuppgifter än tidigare. Kunskapen och informationen finns och kan nås snabbt, men tillförlitligheten kan ifrågasättas. Av bibliotekarien krävs fortfarande kunskaper och förmåga att fatta beslut, men mängden av information har blivit större och dessutom bör det ske snabbt.

Jag tror att material i pappersform och elektronisk form kommer att kunna samsas och att vi kommer fram till en fungerande fördelning mellan dessa två. Att få tillgång till tidskriftsartiklar i både elektronisk form och utskrivna på närmaste skrivare är en kombination som sparar mycken möda. Men e-bokens framtid har jag svårt att tro på. Det är ansträngande att läsa längre avsnitt på skärmen.

Jag vet att informationen via Internet har gett biblioteken en ny användargrupp som laborerar på biblioteken. Jag hoppas att de hittar vidare till annat material som finns på biblioteken och att de finner svar på det de söker. En väg till ny kunskap.

Jag tror att vi kan finna fram till nya kreativa uppgifter. Vi måste bara vara modiga och både använda vår fantasi och vårt kunnande. På biblioteksområdet har vi alltid strävat till allas rätt att få information och möjligheter till litterära och konstnärliga upplevelser. Det är något som idag är en utmaning och inte längre en självklarhet.

Jag vet att det är svårt att både se nya utmaningar och jobba fram nya former samt avstå från älsklingsstankar och rutiner man funnit välfungerande och trygga. Men jag tror att vi kan klara av det på många individuella sätt.

Jag tror att vi får finna oss i att representera en del av samhället som inte värderas så högt att det skulle synas i högre löner, men som ändå har en funktion vars värde man förstår att till fullo uppskatta.

Ringa Sandelin

EBLIDA:s styrelsemöte

Ljubljana, Slovenien
27–28.2.2004

EBLIDA (European Bureau of Library, Informatics and Documentation Associations) höll årets första styrelsemöte i Ljubljana. Det var ett arbetsmöte utan större diskussioner eller visioner. Mötet hölls i National and Univerist Library (NUK), i en fin byggnad, färdigställd 1941 och med parkettgolv, alla olika. Den stora trappan hade träffats av en bomb under andra världskriget och hade byggts upp till ett monument, såsom vi är vana att se i öststaterna.

Under fredagens möte blev styrelsen informerad om hur förslaget om immateriellt rättskydd (intellectual property rights) går vidare, hur copyright direktivet implementeras i medlemsländerna, hur CALIMERA-projektet (www.calimera.org) har sparkats igång. I frågan om professioner, direktivet där bibliotekarier inte är omnämnda, kom man fram till att just nu kan man inte göra förbättringsförslag, utan man måste arbeta för att bibliotekarier registreras nationell som behöriga, för att vår yrkesgrupp skall kunna medtas i direktivet.

Efter en kaffepaus presenterades förslaget till ett GATS seminarium i Cambridge i september detta år och EBLIDAS årsmöte i Estoril, Portugal i maj. Efter lunch blev det guidad tur i nationalbiblioteket och ett diskussionstillfälle med representanter för den slovenska biblioteks föreningen. Det mesta gick ut på att de frågade om råd, då de ämnar göra en omstrukturering av sin verksamhet. Sloveniens biblioteks förening omfattar alla bibliotekarier, såväl de från vetenskapliga bibliotek, som de från allmänna bibliotek. En del av verksamheten försiggår i sektioner. då man behandlar specifika frågor för en grupp av bibliotek och bibliotekarier.

Till sist behandlades strategiplanen för 2004–2007, som skall läggas fram inför årsmötet. Det slutgiltiga förslaget kommer att läggas ut på EBLIDAS webb-sidor inom april månad.

Lördagens möte behandlade budgetförslaget, som var mycket preliminärt. Ävenså fick styrelsen rapporter om olika möten i Europa; världsmötet om informationssamhället, kulturindustri-ärenden. Båda mötena resulterade i en insikt om att bibliotekssektorn i varje land bör vara aktiv i att få med representanter i delegationer och arbetsgrupper och att medvetenheten om biblioteken som kulturbärande institutioner, som distributörer, ökar.

De sista ärendena denna gång gällde EBLIDAS informationsorgan. Verksamhetsledaren ville förnya webbsidorna och man tog också upp frågan om att publicera Hot News – en månatligen utkommande tidskrift för händelser inom EU och EBLIDA – på webben. För vår förening skulle det vara bra eftersom vi inte har en byrå och dessutom bor vi väldigt spridda. En elektronisk version skulle »anlända« till alla intresserade.

Intresserade av EBLIDA torde hitta till organisationens hemsidor, www.eblida.org.

Tendensen inom EBLIDA går mot att mer publiceras där; endast vissa strategiska dokument i lobbyverksamheten lönar sig att ha publicerade.

Slovenien (läs: Ljubljana) visade sig vara överraskande modern, väldigt många i huvudstaden kunde engelska så man klarade sig alltid. Alla var otroligt tjänstvilliga på ett naturligt sätt – där har vi mycket att lära oss.

Disa Svenskberg

Kom ihåg att betala medlemsavgiften

Se lådan på sida 2 för instruktioner eller bankgiroblanketten på sida 19. Kom ihåg att meddela adressuppgifter och adressförändringar till Ulrika Nykvist.

Årskonferensen

FSBFs nästa årskonferens hålls i Jakobstad den 19-20 augusti 2004. Temat för konferensen är marknadsföring av bibliotek. Något vi alla har behov av att lära oss mera om. Biblioteken i Jakobstad och Pedersöre delar på arrangemanget.

Boka dagarna redan nu – mera information följer i nästa nummer av Bibban!

Med alla kryddor

Undervisningsministeriet har gett ut en skrift, Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla: palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia (Opetusministeriön julkaisuja 2004:5 ISBN 952-442-687-0) som ger en fin översikt över de olika tjänster biblioteket kan erbjuda i dag på olika nivåer.

Författarna (Raimo Heinisuo, Sanna Koskela och Reetta Saine) diskuterar även avgifter för tjänster, de tar också kort upp frågan om utbildningen av personal. Skriften rekommenderas för att den ger en sammanfattning av dagsläget och ger också fingervisningar om vartåt vi är på väg, och tar upp saker som tål att diskuteras.

Publikationen finns som pdf-fil på ministeriets hemsida (www.minedu.fi) och den kan också köpas via Yliopistopaino (www.yliopistopaino.helsinki.fi).

På biblioteket i Gröndal har bibliofilen nog rönt kval, då stinkande fyllor bland bokfulla hyllor förpestar en annars så skön sal.

RoFort 25.3.2003

Kallelse till vårmöte

Finlands svenska biblioteks förening r.f. kallar till vårmöte i Raumo lördagen 8 maj 2004 kl. 12.00. Platsen är Raumo stadsbibliotek, Alfredsgatan 1. Vårmöteshandlingarna presenteras på sida 8. Alla medlemmar är varmt välkomna!

FSBF har i år förlagt vårmötet till Raumo av den orsaken att staden har ett splittrnytt bibliotek som ligger vid åstranden i den gamla delen av staden. Styrelsen tyckte det skulle vara intressant att se detta nya bibliotek och inbjuder alla intresserade att komma med på rundvandring i Raumo!

Tidtabellen

- 11.15 Samling i Raumo stadsbibliotek. Rundvandring och guidning i biblioteket (Obs! på finska)
- 12.00–13.00 Vårnöte med kaffe och semla i bibliotekets mötesrum
- 13.00–14.00 Guidning i Vanha Rauma på svenska med en liten krydda av Raumodialekt
- ca 14.00 Sen lunch på Vähä-Tällbo. På menyn laxmedaljong eller grillad oxbiff, salladsbord, bröd, vatten, efterrätt och kaffe, till priset av 8,5 €.
- Hemfärd

Busstidtabeller

- Åbo busstation kl. 8.30 / 9.00
Raumo kl. 9.50 / 10.35
- Raumo kl. 15.35 / 16.40
Åbo busstation kl. 17.00 / 18.20
- Helsingfors busstation kl. 7.30
Raumo kl. 10.55. Inga byten
- Raumo kl. 16.10
Helsingfors busstation kl. 20.20. Byte i Huittinen kl. 17.20–17.40

Mellan Österbotten och Raumo går inga lämpliga bussturer.

Anmäl dig (för serveringens skull) senast den 5 maj till Disa Svenskberg, tfn jobb (02) 2154189, hem (021) 2350428 eller per epost disa.svenskberg@abo.fi

Teaterkväll i Vasa

Österbottniska sektionen ordnar en teaterkväll för medlemmar och andra teaterintresserade lördagen den 24.4.2004. Kvällen inleds med en rundvandring i Academill, Åbo Akademis nya utrymmen i Vasa. Academill är beläget på Strandgatan 2, 250 meter från Vasa Teater. Rundvandringen startar klockan 16.00. Rundvandringen är gratis.

Pjäsen vi kommer att se är Populärmusik från Vittula. Pjäsen bygger som bekant på Mikael Niemis genombrottsroman från år 2000. Teaterföreställningen börjar klockan 18.00. FSBF:s Österbottniska sektion har 30 biljetter reserverade så anmäl dig i tid! Biljetter för medlemmar kostar 15€ och för icke-medlemmar 17€. Efter teatern har vi bokat bord på restaurang Fondis. Bordet är bokat fr.o.m. klockan 21.00. Vi beställer maten på ort och ställe. Var och en betalar för sig.

Kom på teater med FSBF och ta med dig dina arbetskollegor! Ett bra sätt att lära känna andra biblioteksmänniskor från Österbotten!

Anmälan senast fredagen 16.4.2004 till Heidi Troberg, Vasa vetenskapliga bibliotek, per telefon (06) 3248668 / (040) 5365174 eller per epost heidi.troberg@triton.fi.

På nya poster

Under det gångna året har bland annat följande kommunbibliotek fått ny personal.

- Stadsbiblioteket i Jakobstad
Annika Lund,
specialbibliotekarie
- Pargas stadsbibliotek
Tiina Viik,
biblioteksdirektör
- Kimito kommunbibliotek
Karolina Zilliacus,
biblioteksdirektör
- Ekenäs stadsbibliotek
Heidi Enberg,
barnbibliotekarie
- Ingå kommunbibliotek
Maria Verhola,
bibliotekschef
- Sjundeå kommunbibliotek
Malin Wikström,
t.f. bibliotekschef

Redaktionen tar gärna emot uppgifter om nyanställda vid de finlandssvenska biblioteken.

En mångsidig ordförande

ULRIKA WIKSTRÖM

Bibban-redaktionen har träffat Ringa Sandelin och bett henne presentera sig dels som yrkesmänniska, dels som privatperson. För den som sysslar med katalogisering och indexering är Ringa mest känd som den som håller i träddarna för Allärs, våra finlandssvenska ämnesord.

Biblioteksbakgrund

Ringa är uppvuxen i Ekenäs, och där återfinns hon också numera på sin lediga tid i det gula trähuset, i kvarteren intill seminarieskolan. Det var i Ekenäs Ringa började sin biblioteksbanan som praktikant med bl.a. Rurik Rancken som handledare. Sedan blev det Åbo Akademiets bibliotek med Anita Pensar på naturvetenskapliga institutionen.

Vi låter Ringa själv berätta vidare: »Under det år jag tillsammans med Kalle Sandelin var i USA fick jag ta hand om estniska gåvor på en filial vid Harvard universitetet. Man ansåg där att mitt exotiska hemland Finland gjorde mig skickad att ta hand om den estniska litteraturen. I jämförelse med de andra anställda var det tvivelsutan så.«

Mera konsultverksamhet blev det för Ringa, vid församlingen i Södra svenska i Helsingfors och Katedralskolans och Sirkalaskolans bibliotek i Åbo. Det handlade om hjälp till självhjälp, men gav en god insikt i skötseln av en liten boksamling.

Ringa har varit anställd vid Biblioteket vid Centralförbundet för barnskydd, ett fint bibliotek som är inrymt i ett vackert ungdomshus i Eira, Helsingfors. Hon konstaterar att »om vi inte hade flyttat till Åbo så hade jag kanske jobbat där ännu«. Det var ett enmansbibliotek med en begränsad samling, något man kunde handskas med och känna att man behärskar.

Ringa fortsätter: »I Åbo fick jag anställning på Tidningsbokhandeln, numera Tibo trading, och lärde mig katalogisera på allvar. När jag påstod att man katalogiserar fem böcker i timmen såsom jag blivit lärd, log man litet oförstående. Min arbetskamrat

som gjorde ett oerhört snyggt arbete kom upp till det trefaldiga. Tibos katalogiseringsverksamhet har jag alltid beundrat.«

»Men när en tjänst blev ledig vid Åbo stadsbibliotek ansåg jag mig mogen efter fyra år att ta itu med mera mångsidigt biblioteksarbete. Vid stadsbiblioteket jobbade jag med den svenska servicen både vid infodisken och som indexerare vid katalogiseringsavdelningen. Alla som följt med Åbos svårigheter med att bestämma var biblioteket skall stå, inser att denna osäkerhet för personalen är tung och stressande. Jag klarade inte av att hela tiden vara snuvad på nästan löften. Så när kursboksbiblioteket vid Åbo Akademi sökte en föreståndare så sökte jag mig dit.«

Vid Åbo Akademiets bibliotek har Ringa sedan varit. Först arbetade hon alltså med kursböcker, sedan med införandet av ett nytt datasystem (Voyager) och nu med katalogisering av utländskt material vid huvudbiblioteket.

Ringa har alltså en verkligt mångsidig arbetserfarenhet från olika typer och olika stora bibliotek.

Erfarenheter av FSBF

Ringa har tidigare under en period suttit med i styrelsen, en period då intressegruppernas verksamhet var livlig.

Inom referensgruppen arbetade man fram förslaget till översättning av den finska tesaurusen YSA. Projektet Allärs fick därigenom sin start och blev en typ av stora satsningar som föreningen lyckats ro i land. För minoritetens lika rättigheter har FSBF gjort en betydande insats, konstaterar Ringa. Man har förverkligat tanken att om man kräver en service så måste man också själv vara beredd att göra en insats.

Ett spännande projekt

Ringa beskriver sitt mest spännande professionella projekt:

»På danskt initiativ skapades ett ikonbaserat söksystem Boghuse. Via olika indextermer kunde en låntagare hitta fram till skönlitteratur som han eller hon var intresserad av eller till andra böcker i samma stil.

Annelise Mark Pejtersen gjorde prototypen och med i en arbetsgrupp satt representanter från Sverige och Finland.«

»I mitten av 80-talet drömde vi om att få igång ett nordiskt samarbete där varje enskilt land skulle indexera sin skönlitteratur som sedan kunde kopieras över till de andra länderna där man endast behövde göra en översättning. Projektet var för tidigt ute, men spår av det kan man se idag. Spännande var det att jobba på nordisk nivå med någonting som var nytt och på kommande.«

Fritiden

Vad gör du Ringa när du inte jobbar?

»Jag brukar säga att jag fastnade i barn- och ungdomslitteraturen efter att ha skrivit min pro gradu om döden i Astrid Lindgrens sagor och berättelser. Allt sedan dess har jag på min fritid läst denna genre och också skrivit recensioner för Hbl och ÅU. Eftersom jag har flere barnbarn så har kännedomen om nya bilderböcker och kapitelböcker kommit väl till pass och jag har kunnat provläsa dem för en naturligt kritisk åhörare.«

Ringa säger att hon inte har gröna fingrar men att hon njuter av att få påta i jorden. Ogräset växer fint och blir inte alltid mildt behandlat på gården i Ekenäs. En lämplig dos umgänge är fint menar Ringa, men de stora människosamlingarna kan hon undvara. Det är skönare att få umgås en och en än i ett människohav.

Ringa ser det som en stor förmån att ha sju barnbarn. En skolkamrat kommenterade detta med orden: Barnbarn är livets efterrätt, man bara njuter av dem.

Vi önskar Ringa välkommen som ordförande, och hoppas att föreningsarbetet inte skall tära alltför mycket på tiden med familjen!

Nya ansikten i styrelsen

Bibban presenterar de nya medlemmarna

**Annika Lund,
bibliotekarie,
Stadsbiblioteket i Jakobstad**

Annika är anställd som specialbiblioterarie och IT-ansvarig vid Stadsbiblioteket i Jakobstad. Hon har studerat vid ÅA och är pol.mag med informationsförvaltning som huvudämne. För henne är föreningen en mötesplats för biblioteksanställda i Svenskfinland och dess uppgift är att tillvarata den svenskspråkiga minoritetens intressen i biblioteksfrågor. På sin fritid reser hon och konsumerar all slags kultur – gärna samtidigt.

Annika har jobbat som nätverkskoordinator för Fredrikbiblioteken 1997–2000. Hon har även jobbat på musikbibliotek (Svenska Yrkehögskolan i Jakobstad) och som t.f. specialbibliotekarie på Stadsbiblioteket i Jakobstad sedan juni år 2000. Annika säger att hon trivdes väldigt bra på bibliotek redan som barn – trivdes bland bibliotekshyllorna och bar alltid hem – och läste – massvis med böcker. Hon »halkade in« på biblioteksbranschen efter ett par års studier i humaniora vid Åbo Akademi. Yrkesvalet var inte självklart men kändes genast helt rätt. En vanlig arbetsdag består av 50% rutiner: kundtjänst, fjärrlån etc, och 50% egna och andras projekt. »Det mesta är intressant i biblioteksjobbet!« Hon uppskattar att dagligen få jobba med litteratur, som är ett stort intresse. Bredden i utbud och klientel på ett allmänt bibliotek gör att man lär sig mycket om alla grupper i samhället och deras olika informationsbehov.

**Nina Åbrandt,
biblioteksfunktionär,
Kronoby bibliotek**

Jag har varit »bibliotok« så länge jag kan minnas, har alltid läst mycket – och skrivit en del själv. Har gått bibliotekslinjen vid Vasa handelsinstitut, blev färdig funktionär år 1997. Sedan dess har jag jobbat vid Kronoby kommunbibliotek, först som vikarie i flera repri-ser och som ordinarie biblioteksfunktionär sedan 2001. Jag gick med i föreningen under funktionärsutbildningen och har hängt med sedan dess. Jag har deltagit i några konferenser och tycker det är intressant att få träffa gelikar. Föreningen har kanske inte betytt något särskilt förrän nu. Men är nu nyinvald suppleant i styrelsen och har alla möjligheter att lära mig nya saker. Den viktigaste uppgiften för FSBF är att vara ett språkrör för de finlandssvenska biblioteken, absolut! På fritiden motionerar jag mycket; stavgång, skidåkning och styrketräning hör till favoriterna. Försöker och vill vara ute så ofta det bara går med mottot det finns inget dåligt väder... Mitt andra stora intresse är trädgården, där gräver jag och pysslar från vår till höst (ja, förresten på vintern också – då jag planerar inför kommande säsong).

**Karolina Zilliacus,
biblioteksdirektör,
Kimito kommunbibliotek**

Karolina blev färdig från ÅA år 1997 och flyttade genast till Gotland där hon bodde och arbetade i 5 år. Hon jobbade på ett högskolebibliotek som i slutet av hennes tid på Gotland slogs ihop med Visby stadsbibliotek och blev Almedalsbiblioteket. Det var mycket lärorikt och roligt att vara med i planeringen inför integrationen. Hon flyttade tillbaka till Finland och Åbo år 2002 och jobbar sedan dess som biblioteksdirektör i Kimito och trivs bra. Enligt Karolina ger FSBF möjlighet att lära känna folk inom branschen och man håller sig ajour med vad som är på gång. Det är även bra att föreningen sammanför personer från olika bibliotekstyper. »Jag tror att vi har mycket att lära av varandra.« Föreningens uppgift är att vara ett samlande organ för den svenska biblioteksbranschen i Finland. Att årligen ordna årskonferens, ge ut medlemstidningen »Bibban« och att inspirera. När det gäller fritid så har hon inga problem att koppla av från jobbet, det ser hennes tre barn till.

På biblioteket i Gamlas
där trevas bland hyllor och famlas.
För samhället delas
i klasser som felas,
då marknadens tankar skall samlas.

RoFort 23.10.2003

Förslag till verksamhetsberättelse för Finlands svenska biblioteksörening r.f. 2003

Verksamhetsberättelsen behandlas på vårmötet den 8 maj 2004 i Raumo

Finlands svenska biblioteksörening r.f. är en ideell förening, som har ett särskilt ansvar för finlandssvenska biblioteksfrågor. Föreningen skall stöda den finlandssvenska identiteten och kulturen i bibliotek både i svenska och tvåspråkiga miljöer.

Föreningen är ett samlande organ för anställda vid olika typer av bibliotek som t.ex. de allmänna och vetenskapliga biblioteken och yrkeshögskolebibliotek. Också studerande, förtroendevalda och övriga intresserade kan bli medlemmar i föreningen.

Föreningen grundades år 1938, då Österbottens svenska biblioteksörening bildades. 1945 grundades Biblioteksöreningen för södra Finland och 1982 sammanslogs dessa och antog det gemensamma namnet Finlands svenska biblioteksörening.

1. STYRELSENS SAMMANSÄTTNING

- Ordförande: Christina Flemming, Korsholm
- Viceordförande: Johanna Moberg, Jakobstad
- Sekreterare: Malin Wikström, Åbo
- Kassör: Sonja Petrell-Auvinen, Ingå

Övriga styrelsemedlemmar (ord/sup):

Södra Finland:

- Disa Svenskberg 2003–04 /
Margareta Danielsson 2003–04
- Sonja Petrell-Auvinen 2002–03 /
Harriet Björklund 2002–03
- Malin Wikström 2002–03 /
Ulrika Wikström 2002–03

Österbotten:

- Solveig Hortans 2003–04 /
Kristina Koski 2002–03
- Ulrika Nykvist 2003–04 /
Heidi Troberg 2003–04
- Johanna Moberg 2002–03 /
Barbro Gros 2002–03

Styrelsen har två sektioner. Medlemmarna från Södra Finland jämte suppleanter bildar sektionen för södra Finland, medlemmarna och suppleanterna från Österbotten bildar österbottniska sektionen.

Styrelsens arbete

Fördelningen av arbetsuppgifter inom styrelsen fortsatte enligt den modell som

infördes år 2000. Alla ordinarie styrelsemedlemmar har egna ansvarsområden. Ett arbetsutskott bestående av ordförande, viceordförande, sekreterare och kassör tillsattes. Suppleanterna från den sektion som inte arrangerar årskonferensen har förväntats närvara endast om ordinarie haft förhinder.

Styrelsens arbetsuppgifter utöver ordförandens, sekreterarens och kassörens:

- Press- och infoansvarig: Solveig Hortans
- Bibbanredaktörer: Ulrika Wikström och Solveig Hortans
- Medlemsregister: Ulrika Nykvist

Styrelsen har sammanträtt 4 gånger. Årets sista möte 21–22.11.2003 var ett gemensamt möte för gamla och nya styrelsen.

Föreningens nya stadgar registrerades den 18.6.2003 av Föreningsregistret. Vid föreningens vårmöte den 21.3 i Mariehamn deltog 12 medlemmar, vid höstmötet i Sjundeå 4.9.2003 deltog 38 medlemmar.

Revisorer för 2003 års bokslut var Eva Ljungqvist (Ulla-Sweins-Haustein) och Ulla-Brita Lundberg (Gun Engström).

2. MEDLEMMAR OCH MEDLEMSAVGIFT

Antalet ordinarie medlemmar år 2003 var 320, varav 185 från södra Finland och 135 från Österbotten. Därtill kommer 77 institutionella medlemmar (sammanlagt 397 medlemmar).

Under året anslöt sig 19 st. nya medlemmar till föreningen, tretton till södra sektionen och sex till österbottniska sektionen.

Medlemsavgiften var 20€, för studerande, arbetslösa och pensionärer 10€.

Eftersom det kom in mycket få medlemsavgifter under våren skickades en påminnelse ut 23.9.2003. Påminnelsen gick endast ut till ordinarie medlemmar, sammanlagt 201 påminnelser postades.

3. EKONOMI

Föreningens ekonomi är stabil. Saldot för räkenskapsåret är +12 917,39€. Direkta inkomster fick man genom medlemsavgifter 4 828,80€. I direkta understöd erhöll föreningen 22 100€

Understöd har erhållits enligt följande:

- Undervisningsministeriet för verksamheten 7 000€ och för internationell verksamhet 2 000€
- Svenska Kulturfonden för verksamheten 2 000€ och för tryckning av Bittis-rapporten 7 000€
- Svenska Folkskolans Vänner 2 000€
- Konstsamfundet för informationsspridning 1 300€
- Kulturfonden för Sverige-Finland för svensk föreläsare till årskonferensen 800€

Årskonferensen gick i år, i motsats till året innan, med förlust 2 896,73€

De största utgiftsposterna var styrelsens möteskostnader inkl. resor 4 746,07€ och den förnyade Bibban 5 755,37€, (varifrån kan avdras inkomster 1 000€).

Bittis-projektet fortsatte under året med tryckning av rapporten och studieresa till Sverige. Utgifter och inkomster gick ganska jämt ut: utgifter 9 449,72€– inkomster 10 000€.

4. AKTUELLA PROJEKT UNDER ÅRET UTÖVER ÅRSKONFERENSEN

1) FSBF:s projekt BITTIS

Den första delen av Bittisprojektet, dvs kartläggningen av grundskolornas bibliotekssituation slutfördes. Den undersökning som gjordes resulterade i en rapport som utgavs av föreningen (Borg-Sunabacka, Monica och Söderholm, Susanna: Två små skåp eller skolans informationscentrum, 2003). Rapporten har distribuerats och finns också tillgänglig på föreningens hemsidor. Bittisgruppen företog 4–5.5 en studie- och inspirationsresa till Stockholm för att samla ideer inför den andra delen av projektet, dvs initiera åtgärder för att förbättra skolornas biblioteksservice och verksamhet. Gruppen besökte bl.a. Rinkeby skola, Länsbiblioteket, skolbibliotekscentralen och Dieselverkstaden i Nacka. Från föreningen deltog Monica Borg-Sunabacka och Christina Flemming. I samband med planeringen av det andra skedet blev Bittis ett av Framtidsprojektet initierat projekt inom Kulturfonden. Projektet har Åbo Akademis Fort-

bildningscentral i Vasa som huvudman, och uppgår till 360 000 € på två år, med Svenska Kulturfonden som huvudfinansär. Därmed har föreningen inte det huvudsakliga ekonomiska ansvaret för projektet. FSBF utser dock två representanter (en ordinarie och en suppleant) till projektets ledningsgrupp. Bittisgruppen planerar att anställa en bibliotekskonsult för 2 år (1.8.2004–31.7.2006) med hela Svenskfinland som arbetsfält. Projektet understöder samarbetet mellan skolan och biblioteket samt tar initiativ till utbildning av de personer som ansvarar för skolbiblioteken. Skolorna behöver stöd av projektet i anskaffning och utvecklande av bibliotekssystem och annan programvara för skolbiblioteken. Meningen är även att skolorna ska ha egna läs- och skrivprojekt som stöder elevernas läsfärdigheter och språkutveckling.

2) Helsingfors bokmässan 23–26.10.2003

Föreningen var för första gången med i den finlandssvenska avdelningen i ett eget utställningsutrymme. Föreningen hade tillgång till en bärbar dator och en videoprojektor så att bibliotekskataloger och föreningens hemsidor kunde förevisas för mässbesökarna. Bibban-tidningen, föreningens broschyr och annat material om föreningen och biblioteksbranschen fanns till utdelning. Föreningens fräscha tygkas-sar fanns också till försäljning. Föreningens representanter dejourerade vid montern.

3) Årets bästa svenska bibliotekswebbsida

Föreningen instiftade år 2002 priset »Årets bästa svenska bibliotekswebbsida«. Tävligen anordnades i samband med anmälan till årskonferensen, och vinnarna utsågs genom medlemsröstning. Pristagaren erhåller ett vandringpris i form av en pokal med årets vinnarnamn ingraverat. Vinnare år 2003 var Mariehamns stadsbibliotek.

4) Infotillfälle

Föreningen arrangerade 20.5.2003 ett infotillfälle för studerande som läser informationförvaltning vid Åbo Akademi. Studenterna informerades om nationella och internationella biblioteksforeningar och samfund samt fackforeningar. Informationstillfället samlade ca 15 deltagare.

5) Läsecirkelprojektet

Svenska Studiecentralen och FSBF:s har i år startat ett gemensamt läsecirkelprojekt. SSC har givit 2000 € i understöd för projektet, vars huvudmål är följande: Att öka kännedomen om läsecirkeln, och därigenom profilera folkbildning och läsandet, att utveckla läsecirkeln pedagogiska koncept, att finna nya brukargrupper i Svenskfinland, att arbeta långsiktigt samt öka det regionala samarbetsnätverket. Hittills har projektgruppen, som består av Björn Wallén, Robin Fortelius och Malin Wikström, sam-

manställt ett kompendium som ska fungera som inspirationsmaterial för cirkelledare. Materialet är skickat till nyckelpersoner runtom i Svenskfinland för utvärdering. Inspirationsmaterialet går i tryck efter årsskiftet och kommer även att finnas tillgängligt på webben.

5. INFORMATION OCH ARKIV

Medlemsbladet

FSBF:s medlemsblad genomgick under året en metamorfos både vad utseende och namnet gäller. Årets första nummer kom i mars ut under det nya namnet Bibban. Föreningen hade ekonomisk möjlighet att satsa på det f.d. Info-bladet vad gäller utseende och layout. Bladet har också fått sitt seriepublikationsnummer: ISSN 1459-5044 för den tryckta upplagan och ISSN 1459-5052 för webbversionen. Redaktörerna har varit två: Solveig Hortans från Jakobstad och Ulrika Wikström från Pojo. Redaktörerna har kunnat konstatera att det nya utseendet tydligen inspirerar skribenterna, för bidragen har varit många och inte särskilt svåra att få in.

Bibban utkom med 3 nummer, i mars, början av juni och det sista numret inför bokmässan i oktober.

Layouten har gjorts av Mattias Wikström, och som illustratörer har Erika Österlund och Annika Schultz medverkat. Alla tre har fått ersättning för sitt arbete, också redaktörerna har enligt styrelsens beslut fått ett arvode.

Tidningen har tryckts i en upplaga på 450 exemplar av Ekenäs Tryckeri AB. Tidningen fanns tillgänglig på Bokmässan i Helsingfors i oktober, och finns med i 2003 års finlandssvenska bokkatalog. Några företag som sponsorerade årskonferensen erbjöds annonsutrymme i Bibban nr 3/2003.

I Kirjastoletti har föreningen möjlighet att införa korta notiser. SFV:s tidskrift Svenskbygden distribuerades till de medlemmar som registrerat sitt medlemskap hos SFV.

Föreningens arkivmaterial deponeras sedan 1993 fortlöpande på Åbo Akademis bibliotek

6. ÅRSKONFERENSEN

Årskonferensen och höstmötet hölls på Sjundeå bad 4–5.9.2003. Temat för konferensen var »Ett dopp i hälsohavet« och samlade 51 deltagare samt 8 föreläsare. Bibliotek och hälsa behandlades ur flera synvinklar såsom urval av både tryckt och elektroniskt material, hälsoinformation ur mottagarperspektiv, bibliotekariers trygghet och hälsa i arbetet. Därtill kompletterades programmet med möjlighet till fysisk aktivitet för deltagarna. Konferenssekreterare var Eva Kuhlefeldt, som skötte de praktiska arrangemangen till full

belåtenhet. Deltagarnas utvärdering var positiv, men ekonomin gav ett underskott.

7. SEKTIONERNA

Södra Finland

Södra sektionen konstituerade sig 7.1 i Åbo. Till ordförande valdes Disa Svenskberg och Margareta Danielsson valdes till sekreterare för sektionen. Därutöver hölls fem sektionensmöten. Under våren var sektionens huvuduppgift att planera föreningens årskonferens. Sektionens vårutfärd gick till Salo stadsbibliotek. Bibliotekschef Hilka Orava höll ett föredrag om utmönstring och berättade om planerna för utvidgningen av Salo bibliotek. Träffen avslutades med lunch på restaurang Salon seurahuone. 14 personer deltog.

Österbottiska sektionen

Ulrika Nykvist var ordförande och Barbro Gros sekreterare för sektionen.

Sektionen arrangerade en resa till Mariehamn i samband med föreningens vårmöte, seminariet »Skola och bibliotek« och Mariehamns litteraturdagar. Elva personer deltog i resan, varav två var utomstående. 15.11 anordnades en bokreparationskurs på Tritonia som samlade tio deltagare. Sektionen har även översatt Marjo Nymans skrift »Kirjan korjaaminen kirjastossa« (Att reparera böcker på bibliotek). Österbottiska sektionen sammankallade till tre möten under året.

8. UTSKOTTEN

IT-utskottet består av en representant för varje finlandssvenskt nätverk samt tre expertmedlemmar och andra intresserade. Utskottet hade 2003 följande medlemmar: Helena Backman-Karvonen (Borgå stadsbibliotek), Gerd Backman-Petersson (Pargas stadsbibliotek), Solveig Lund (Pedersöre kommunbibliotek), Ingrid Gustafsson (Ekenäs stadsbibliotek), Harriet Lill-Smeds (Lovisa stadsbibliotek), Susanna Söderholm (Tölö bibliotek), Margareta Danielsson (Mariehamns stadsbibliotek), Leena Uhlenius (Mariehamns stadsbibliotek), Ulrika Wikström (Yrkeshögskolan Sydvästs bibliotek), Robin Fortelius (www.biblioteken.fi), Christina Flemming (FSBF:s ordförande). Som expertmedlemmar fungerade Tuula Haapamäki (Helsingfors universitetsbibliotek), Ringa Sandelin (Åbo Akademis bibliotek) och Barbro Wigell-Ryynänen (Undervisningsministeriet).

IT-utskottet vid Finlands svenska biblioteksforening sammankallades två gånger under året. De viktigaste ärendena har varit kopiering av katalogposter på allmänna bibliotek och geografiska ämnesord på svenska.

Övriga utskott vilade under året.

9. FÖRENINGENS REPRESENTATION I ARBETSGRUPPER, KONFERENSER, KURSER OCH DYLIKT

- Svenskybygdens redaktionsråd: ordförande
- Planeringsgrupp för de nationella biblioteksdagarna i Vasa 2003: ordförande Christina Flemming deltog i arrangemangen
- Nationell upphovsrättsarbetsgrupp: Barbro Nygård
- SSC:s och FSBF:s läsecirkelprojekt: Malin Wikström
- EBLIDA: Disa Svenskberg maj 2003-maj 2005
- Suomen kirjastoseuras olika tillfälliga planeringsgrupper: Sonja Petrell-Auvinen
- Christina Flemming och Robin Fortelius deltog i IFLA-konferensen i Berlin
- Christina Flemming och Ringa Sandelin deltog i Kirjastot 2010-seminariet 30.10 i Helsingfors
- IFLA Section on Multicultural Library Service: Kristina Virtanen 2002-2006
- IFLA Section on Information Technology: Christina Flemming 1999-2003
- IFLA Section for Reference Work: Gunilla Häkli nominerades av FSBF och invaldes

Föreningen är medlem i EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) med högssäte i Haag. EBLIDA lobbar för bibliotek och arkiv i Europeiska unionen. Copyright- och andra närliggande frågor är fortfarande på agendan. Som nya områden tillkommer frågor om kulturarv. Vid behov bevakas också utbildningen inom biblioteksområdet, livslångt lärande och medborgarsamhället. EBLIDA:s årsmöte hölls i Uppsala 9-10.5.2003, där ny styrelse för nästa två-årsperiod valdes. Finlands representant är Disa Svenskberg från FSBF och hennes suppleant är Saara Ihamäki från Kirjastoseura.

10. NATIONELLT, NORDISKT OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

FSBF får i utbyte mot Bibban följande tidskrifter:

- Biblioteksforum, utg. Norsk biblioteksforening
- bis, utg. Bibliotek i Samhälle, Sverige
- Nordinfo-nytt, utg. Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information
- Scandinavian Public Library Quarterly
- Arena - utg. av Svenska modersmålslärarföreningen

Föreningen är medlem i

Inhemska organisationer:

- Finlands biblioteksmuseiförening
- Svenska studiecentralen

Internationella organisationer:

- EBLIDA
- IFLA, sektionerna för Public Libraries, Information Technology, Reference Service, Library Service to Multicultural Populations, Management of Library Associations Section

Årsberättelsen behandlas på vårmötet den 8 maj 2004 i Raumo.

BOKFROSSA

Jag har alltid varit en liten bokmal. Jag var väl ungefär sex år gammal då jag lärde mig läsa. Det började med att jag knyckte brorsans läsebok Lisa och Lasse och gick och gömde mig i något hörn och stavade mig igenom sidorna. Tyvärr blev den boken så flitigt läst att den inte längre finns till. Det skulle ha varit roligt att läsa den tillsammans med de egna barnen.

Jag använde ett eget system då jag lånade böcker från skolbiblioteket. Jag började högst upp till vänster, från författarna på A och läste mig neråt till höger. Varje vecka lånade jag hem så många böcker jag fick och läste minst en bok om dagen. Jag minns upplevelsen då jag hade läst alla flickböcker och gick över till de "grönryggade". En helt ny värld öppnade sig med action och spännande hjältar. Biggles blev en av favoriterna. När jag gick ut fyran hade jag gått igenom hyllorna och läst de flesta böckerna fyra gånger.

Jag lånade också böcker från bokbussen som kom till hemknutarna varannan vecka. Innan vi fick en »riktig« bokbuss med hyllor längs väggarna kördes böckerna i en vanlig skolbuss. Lådor fyllda med böcker var radade på sätena och man fick trängas med grannarna i mittgången i jakt på lämpliga läsobjekt.

Jag tillämpade ungefär samma söksystem som på skolbiblioteket. I bokbussen fanns dock så mycket mera böcker att jag kunde hoppa över de böcker som inte intresserade mig. Men jag började alltid leta från lådan med A-författarna. Och jag började från A varje gång. Det resulterade naturligtvis i att jag gjorde nya fynd bland A-, C- och G-författarna vartefter böckerna byttes ut. Så jag läste författarna A till ungefär K mycket flitigt medan stackarna med namn på S eller V blev mera sporadiskt lästa. Tur att inte alla läsare tillämpar samma system som jag då de lånar böcker. Säkert skulle S- och V-författarna undra varför deras böcker inte är lika efterfrågade som A- till K-författarnas. Kanske min sökmodell också förklarar varför jag upptäckte Kaari Utrio först ifjol...

Då jag fick barn blev det en liten paus i läsandet av skönlitteratur. Jag som trodde att jag skulle få sätta mig ner med en bra bok när barnen gått och lagt sig eller när de sov middag. Men ack! Alla småbarnsmammors måsten gjorde att böckerna bara samlade damm på hyllan. Jag tror att mitt läs-saldo låg på ca tre romaner per år då det var som värst. Desto mera barnböcker har jag plöjt igenom förstås. Tur att ungarna är av den sorten som gillar högläsning. Och visst är det roligt för en vuxen att läsa barnböcker också.

Det blev också en paus i biblioteksbesöken efter en ansträngande episod på

ett bibliotek i staden där vi bodde då. Jag promenerade med barnvagnen till närmaste bibliotek för att skaffa lånekort och låna lite böcker (vi hade just flyttat). Biblioteket låg på andra våningen och jag hittade ingen hiss. Ingen som kunde hjälpa mig att bära vagnen fanns inom synhåll, så jag släpade tappert vagnen uppför de många och långa trapporna. Jag fick mitt lånekort, lånade ett par böcker och visst fanns det hiss då jag frågade! Det var en anonym dörr bakom lånedisken som ledde ut till en lagerhiss. Ut genom dörren, in i hissen och ner. Jag kom ut på en lastbrygga bakom huset. Från lastbryggan gick en skranglig trätrappa ner till gatunivå bredvid fastighetens soplådor. Igen ingen inom synhåll som kunde hjälpa mig, men trappan var ju så kort så jag bar helt enkelt ner vagnen.

Jag besökte det biblioteket bara en gång till. Då tog jag givetvis hissen upp. Den skrangliga trappan var ju inte så jobbig att forcera. Då jag kom upp var dörren in till biblioteket låst! Jag bultade flera gånger men ingen öppnade. Ner med hissen igen, ut på lastbryggan, kånka vagnen nerför trätrappan, springa runt hela huset. Jag parkerade vagnen nedanför trappan på framsidan och sprang upp och lämnade fort in böckerna. Jag var helt säker på att min son skulle bli kidnappad under de minuter det tog för mig att rusa in med böckerna. Jag frågade naturligtvis om den låsta dörren också. Den var låst för att en del suspekta, oönskade personer hade börjat smyga in där bakom ryggen på personalen. Tack och adjö! Det var ju dock inte bibliotekspersonalens fel att de var inhysta i en milt sagt barnvagnsfientlig lokal.

Efter det satsade jag en skön slant på att köpa egna barnböcker via en bokklubb. Det kändes så bekvämt då en ny bok trillade in genom postluckan var tredje vecka.

Men tack och lov att man ändå kan låna böcker! Efter senaste flytten hem till rötterna för nästan tre år sedan började jag utnyttja biblioteket igen. Våra barn har nämligen blivit lite likadana som jag då det gäller att sluka böcker. Ber jag dem välja godnattsaga kommer de släpande på åtminstone fyra böcker... gånger fyra barn. Därför får de turvis välja saga. Av någon anledning vill de ju ofta också höra samma saga gång på gång. När jag har läst Alfons och odjuret, Vägbyggen eller Morotsfejden femtioelva gånger då är det skönt att packa ihop hela högen med böcker och åka till biblioteket för att byta ut hela rasket.

Det är roligt att gå in till biblioteket och bara frossa i böcker. Det är gratis, lugn at-

mosfär, ingen rynkar på näsan åt en för att man hamstrar god litteratur och inte är det fettbildande heller. Yngsta sonen har också börjat fatta galoppen med att välja böcker. Nu får jag raska på om jag ska hinna välja ut böcker som jag vill läsa för mina barn så det inte bara blir sådana jag måste läsa. Sonen plockar minst lika många som jag ur hyllorna så vi har ökat från 20 till ca 35 böcker per gång då vi lånar. Men hittills har jag orkat bära dem alla på en gång till lånedisken och ut till bilen...

Och tänk! Äntligen har jag hittat tid och möjlighet att läsa skönlitteratur igen. Det lyckades när vi sparkade minstingen ut ur vårt sovrum. Nu kan jag ha lampan tänd och ligga och läsa innan jag somnar. Vilken lyx! En bok om dagen som min bibliotekarie-väninna presterar klarar jag inte ännu. Men jag jobbar på att eliminera allt flera måsten så en vacker dag... Dessutom har jag lärt mig att lägga ifrån mig en bok som jag inte tycker om. Tidigare satte jag någon sorts ära i att alltid läsa färdigt fast boken var dödligt tråkig. Nu gäller principen "bara bra böcker" för man hinner inte med alla ändå.

Och jag har kommit bort från min gamla sökmodell då det gäller att hitta böcker åt mig själv på biblioteket. Eller kanske inte riktigt ändå... men nu börjar jag vanligtvis från hyllan med J-författare!

Inger Backman

Fil mag bosatt i Kronoby, hemmamamma för tillfället

Vad skall biblioteket heta?

ROBIN FORTELIUS

Nyligen blev jag tillfrågad om vad man skall kalla Helsingforsregionens bibliotekskatalog Helmet på svenska. På finska används begreppet »verkkokirjasto« som närmast motsvaras av »nätbibliotek«. Frågan inspirerade till vidare forskning i begreppen.

I »Boken utan band« från 1995 skrev jag i kapitel 12.1: »Det automatiserade biblioteket tillhandahåller information i pappersform, men använder datorer för informationsåtervinning. Det elektroniska biblioteket och virtuella biblioteket förmedlar elektroniska dokument med hjälp av datorer. Utvecklingen av informationstekniken har lett till att anlåtaren har tillgång till det elektroniska biblioteket, med onlinekataloger och sökning i externa databaser. Nu går biblioteken in i nätverken och tillhandahåller bibliografisk information oavsett var biblioteksanvändaren befinner sig. Nästa steg är att leverera dokumenten i elektronisk form. Då är inte biblioteket mera beroende av fysiska former, utan kan kallas det skenbara eller virtuella biblioteket.«

Informationstekniken har onekligen utvecklats sedan boken kom ut. På webben har begreppet virtuellt bibliotek kommit att uttrycka något mer än enbart dokument levererade i elektronisk form och parallelltermerna elektroniskt bibliotek och digitalt bibliotek är svåra att längre definiera som särskiljande begrepp. Begreppen webb bibliotek, nätbibliotek och hybridbibliotek har kommit till som relaterade begrepp.

Definitioner

Språkvårdsmyndigheterna avråder allmänt från övergripande beskrivningar med bestämningen virtuell och rekommenderar i stället mer konkreta uttryck som webb, internet, elektronisk eller digital. Det här för att den svenska huvudbetydelsen av virtuell refererar till denotationer på skenbar. I Nationalencyklopedins ordbok återfinns ett idiom som motsvarar innebörden i begreppet virtuellt bibliotek.

virtuell´ adj. ~t

ORDLED: virtu-ell

skenbart existerande om bild som uppkommer vid (vissa typer av) optisk avbildning men inte kan fångas upp på en skärm {MOTS. reell 1; se skenbild}: ~ bild

BET.NYANS: allmänare: en datamaskin med ~t minne

IDIOM: ~ verklighet (avgränsad del av)

verkligheten simulerad med hjälp av (viss)

dator teknik

HIST.: sedan 1822; till lat. virtus i bet. 'kraft'

Uppslagen digital och elektronisk i samma källa ger inte definitioner som i sig kunde förklara den praktiska skillnaden mellan begreppen digital och elektronisk i relation till bibliotek.

digita´l adj. ~t

ORDLED: digit-äl

som anger värden med hjälp av sifferuttryck

{analog}: digitalvåg; ~a eller analoga ur

BET.NYANS: utvidgat i elektron. sammanhang

som bryter ned information i en mängd

poster vilka endast kan ha ett av två värden:

överföring av bilder med ~ teknik

HIST.: sedan 1960; av eng. digital med samma

bet., till digit 'siffra'; av lat. digitus 'finger'

elektronisk [-å´n-] adj. ~t

ORDLED: elektr-on-isk

som har att göra med elektronik: viktiga ~a

komponenter är elektronrör och transistorer,

katodstrålerör och svängningskretsar

BET.NYANS: spec. som utnyttjar elektronik för

att fungera: ~ musik

HIST.: sedan 1954

Uppslagsorden nätbibliotek, webb bibliotek och hybridbibliotek finns inte i Nationalencyklopedins ordbok.

Göteborgs universitetsbibliotek förestår en avdelning benämnd »Digitala biblioteket« som förklaras: »Med digitala bibliotek avses verksamheter som har som huvudarbetsuppgift att göra dokument och databaser direkt tillgängliga över Internet. Terminologin har växlat åtskilligt under de år begreppet har funnits (virtuella, elektroniska och digitala bibliotek).« Lars Aronsson vid Projekt Runeberg definierar digitalt bibliotek på ett mer övergripande sätt: »Digitala bibliotek är samlingar av digitala texter och dokument, som hanteras på ett biblioteksmässigt sätt. Exakt vad definitionen innebär är man väl inte riktigt på det klara med än /.../.«

I ett genmäle på min fråga om terminologi kring digitala bibliotek på den samnordiska sändlistan Biblist 22.1.2003 menar Lars Aronsson att begreppet digitalt bibliotek härstammar från amerikanskans »digital library«, som uppstod i och med Digital Library Initiative i mitten av 90-talet. Lars Aronsson anser vidare att det digitala biblioteket som forskningsområde

dels drar till sig bibliotekarier, som vill utöka katalogfunktionerna och digitalt tryck, dels dataforskare och datalingvister, som vill utforska avancerade sökmeter baserade på naturligt språk. Lars Aronsson anför också att benämningarna hänför sig till PR-behov vid ansökningar för storslagna projekt, och att de har mindre relevans för allmänt språkbruk inom biblioteksbranschen.

Begreppet virtuellt bibliotek har ibland uppfattats som en beskrivning på ett strikt urvalskontrollerat ämnesindex. Under katalogen Virtuella bibliotek vid Biblioteken.fi återfinns min definition: »Med virtuella bibliotek avses här sådana strukturerade index och förteckningar med länkar till dokument och tjänster på Internet som i huvudsak produceras och upprätthålls av bibliotek eller expertorganisationer.«

Överbibliotekarie Roland Hjerpe vid Mitthögskolans bibliotek har forskat i begreppet virtuellt bibliotek på teoretisk nivå. Han refererar i ett personligt svar på min fråga till sin uppsats om relevansen för begreppet »virtual library« inför en konferens i Essen 1992. Enligt honom manifesteras det virtuella biblioteket som en sann företeelse och tjänst, om den når en reell anlåtarskara med verkliga informationsbehov som kan tillfredställas konkret. (Libraries of the Future – Real and Virtual. In: »Opportunity 2000: Understanding and Serving Users in an Electronic Library« Proc. 15th International Essen Symposium, Essen Oct. 12–15 1992. Helal, Ahmed H. & Weiss, Joachim W. Eds., Publications of Essen University Library: 15, Essen, 1993, pp.83–97). Å andra sidan frågar sig Roland Hjerpe om teorierna numera motsvarar dagens verklighet.

Han framför också att utvecklingen från elektroniskt till digitalt bibliotek termmässigt är helt logisk, det handlar om att denotationen förskjutits från bäraren, redskapet till representationen, det digitala materialet.

Termen webb bibliotek används främst i ett givet bibliotekssystem i Finland som ett begrepp för bibliotekets katalog, oavsett graden av utökade katalogtjänster i de olika versionerna. Andra finländska bibliotek har följt exemplet. Webb bibliotek som term är inte lika utbredd i Sverige och tycks där tydligen syfta på en sida eller databas med länksamlingar i allmänhet. Ett visst bibliotekssystem i Sverige har på motsvarande sätt lanserat termen mediekatalog som benämning på sin bibliotekskatalog. Varianten mediakatalog förekommer i mer allmänna sammanhang på några bibliotek och medie-

Förekomster på webben – kvantitativ analys

En ofta anlitad källa i undersökningar kring allmänt bruk av termer och begrepp är söktjänsten Google. Vid en sökning på de aktuella termerna (i sina böjningsformer) vid domänerna .se och .fi ser fördelningen av antalet träffar ut så här (Sökningarna är gjorda 20.1.2004):

Digitalt/-a bibliotek:	.se = 482 träffar	.fi = 50 träffar
Elektroniskt/-a bibliotek:	.se = 420 träffar	.fi = 85 träffar
Virtuellt/-a bibliotek:	.se = 457 träffar	.fi = 399 träffar
Hybridbibliotek/-en	se = 20 träffar	fi = 36 träffar
Internetbibliotek/-en	se = 20 träffar	fi = 3 träffar
Mediekatalog	se = 204 träffar	fi = 2 träffar
Nätbibliotek/-en:	se = 133 träffar	.fi = 4 träffar (ingen träff på b.f.)
Webbibliotek/-en:	.se = 13 träffar	.fi = 42 träffar

Virtuellt bibliotek förekommer relativt sett mest i Finland medan digitalt-, elektroniskt- och virtuellt bibliotek väger tämligen jämnt i Sverige. Webbibliotek och hybridbibliotek är dominerande benämningar i Finland, medan nätbibliotek och mediekatalog tycks vara ett vedertaget uttryck i Sverige. En mer omfattande analys borde givetvis omfatta svenska och finländska sidor på domäner som .nu, .com, .org, .net och .info m.fl.

Lexikograf Nina Martola har räknat ett relationstal som i praktiken innebär att om ett svenskt ord eller uttryck ger 10 belägg på domänen fi borde det ha 96 belägg på .se för att vara »neutralt«. Är beläggen avsevärt mindre på .se är det en statistisk finlandism. Om ett ord ger 100 belägg på .se så skall ett neutralt ord ge ca 14 finländska belägg.

centraler företrädesvis i södra Sverige.

Termen internetbibliotek tycks syfta på allmänt sammanställda länkförteckningar och samlingar av dokument eller biblioteksliknande tjänster på webben. Det är tydligen mer sällan termen används inom biblioteksbranschen, den förekommer oftast i mer professionella sammanhang.

Nätbibliotek används i ett större projekt kring Bibsam och Libris i Sverige. Enligt Kjell Nilssons uppdragsbeskrivning 12.9.2003 är Sveriges nätbibliotek ».../ett utvecklingsprogram för ett nationellt digitalt bibliotek för högre utbildning och forskning /.../«. Motsvarande projekt i Finland – Finlands bibliotek – har inte funnit sin slutgiltiga svenska terminologi än: »Målsättningen för projektet Finlands Bibliotek är att skapa bättre tillgång och användbarhet för nationella bibliotekstjänster i ett övergripande koncept.«

Hybridbibliotek behandlas som ett temabärande begrepp i ett eget kapitel i undervisningsministeriets program »Biblioteksstrategi 2010«. Inledningsvis sägs att: »Informationssamhällets bibliotek är inte något separat »singelbibliotek«, utan ett hybridbibliotek. Därmed avses biblioteksverksamhet som befinner sig någonstans mellan traditionell bibliotekservice och ett digitalt bibliotek som enbart förmedlar digitalt material.« Hybridbibliotek har en »EU-definition« från 1997, där det heter att »hybridbiblioteket är ett nätverksbildande bibliotek av blandtyp som erbjuder tillfälle till global information via olika slag av medier, material och datanät«. Hybridbibliotek definierades vid Svensk

biblioteksförenings årskonferens 2003 av vd Maivor Hallén vid BIC Bibliotekscentrum Sverige AB som »fysisk boksamling + virtuellt bibliotek«. Definitionerna är så tydliga de kan bli med tanke på den obegränsade denotationen av termen digitalt bibliotek i sig och speciellt i förhållande till virtuellt bibliotek.

Avvikande termbruk i Finland och Sverige?

Bibliotekens termapparatur i form av ämnesorden i Allärs och Svenska ämnesord verifierar att termerna kring bibliotekstjänster på webben avviker i Finland och Sverige. Allärs använder ämnesordet elektroniskt bibliotek, som relaterar till ämnesordet virtuellt bibliotek och ersätter termen digitalt bibliotek. Svenska ämnesord använder ämnesordet digitala bibliotek, som ersätter elektroniska bibliotek och virtuella bibliotek. Hybridbibliotek, internetbibliotek, nätbibliotek och webbibliotek förekommer inte som ämnesord.

Termbruk i praktiken

Stockholms stadsbibliotek tillämpar begreppet virtuellt bibliotek på sin webbplats och definierar det på följande sätt. »Virtuella biblioteket är inget fysiskt bibliotek, utan en mängd nya sätt att använda biblioteket som den tekniska utvecklingen möjliggjort. För att du ska kunna använda dig av alla möjligheter behöver du en dator, ditt lånekortsnummer och en PIN-kod. Har du ingen PIN-kod eller om du har glömt den kan du få en ny på biblioteket. Du kan själv ändra din PIN-kod i katalogen under

rubriken Mina sidor. Virtuella biblioteket är öppet dygnet runt, året runt.«

På Göteborgs stadsbibliotek tillämpas begreppet digitala bibliotek på motsvarande sätt: »Digitala biblioteket: Biblioteken arbetar mycket med digitala tjänster och länksamlingar. Du kan till exempel ställa frågor till biblioteket från din egen hemdator. Stadsbiblioteket prenumererar dessutom på en mängd databaser. Vi har samlat denna information under ett antal rubriker här ovan. Vissa tjänster är tillgängliga från vilken dator som helst. För att använda andra måste du komma till Stadsbiblioteket och logga in dig. Alla tjänster är gratis. På Stadsbiblioteket finns ett tjugotal internetdatorer, ett mindre antal databasdatorer samt flera katalogdatorer, där du kan söka information om Göteborgs folkbiblioteks böcker, tidskrifter, e-böcker, video, cd-skivor mm.«

I exemplen ovan beskrivs tillgång till såväl interaktiva referenstjänster som tillgång till licensierat elektroniskt material, men också ett identifieringsförfarande som hänvisar till personifierade tjänster i bibliotekskataloger.

Trots termfloran kring avancerade bibliotekstjänster, verkar de flesta bibliotek än så länge definiera sina tjänster enligt vedertagen modell. Speciellt i Sverige vidkänns bibliotekskatalogen fortfarande, vilket framgår av följande exempel:

Lunds stadsbibliotek: Bibliotekets katalog
Sambiblioteket i Härnösand: Vår katalog
Sundsvalls stadsbibliotek: Sök i bibliotekets katalog
Umeå kommuns bibliotek: Sök i bibliotekets katalog: Avancerad sökning m.m.
Logga in: Se dina lån och reservationer. Gör omlån själv. [mer info...]
PIN-kod Lånekort/personnr

I Finland har det innovativa finska termbruket måhända inspirerat till att introducera ett onödigt tillkrånglat termbruk kring moderna bibliotekstjänster.

Ett gemensamt termbruk i Finland och Sverige för liknande bibliotekstjänster kunde bidra till en lindrigare begreppsförvirring på allmänsvensk nivå.

Därför tycker jag egentligen att bibliotekskataloger kunde kallas bibliotekskataloger på webbsidor som riktar sig till biblioteksanlitare också i Finland, oavsett hur utökade katalogerna än är. Och kanske virtuella bibliotek blir mer påtagliga som digitala bibliotek när man avser själva biblioteket i elektronisk skepnad.

Runeberg och hans sägner

SOFIE STRANDÉN

Det har knappast undgått någon i biblioteksvärlden att år 2004 är jubileumsår med anledning av att det är 200 år sedan nationalskalden Runeberg föddes. På många håll i landet har man försökt synliggöra Runeberg och hans verk på olika sätt. Alla städer och kommuner som på något vis har anknytning till Runeberg har varit extra måna om att föra fram denna anknytning.

I Jakobstad, Runebergs födelsestad, har firandet naturligtvis också varit stort och satsningarna många. Stadsbiblioteket ville profilera sig och naturligt nog lyfta fram skaldens texter. Bibliotekets chef, Leif Storbjörk, visste att jag arbetar med en doktorsavhandling om veteraners och lottors syn på krig utgående från Runebergs mest kända och omtalade verk Fänrik Ståls sägner och deras egna erfarenheter av krig. Han kontaktade mig och bad mig göra en utställning om detta diktverk och förhållandet till det genom tiderna. Jag bestämde mig för att göra en utställning som dels presenterade nationalskalden Runeberg och några av dikterna ur Fänrik Ståls sägner, dels förhållandet till verket främst under krigen 1939–1945.

Materialet i min doktorsavhandling består av fjorton intervjuer med veteraner och lottor från Österbotten. I utställningen använde jag mig av mina förstudier inför avhandlingen, det vill säga intervjuer gjorda om diktverket och naturligtvis också faktaalitteratur om Runeberg och hans diktverk. Två veteraner och en person som har mycket erfarenhet av arbete med veteraner och undervisning om Fänrik Ståls sägner framträder med sina berättelser i utställningen. I intervjuerna berättade dessa tre män bland annat om hur undervisningen om diktverket gick till när de själva gick i skola.

Att diktverket var verkligt viktigt i skolan fram till krigen 1939–1945 är inte att ta miste på. Fänrik Ståls sägner sågs som en av de allra viktigaste böckerna i hela folkskolan, och många av dikterna skulle läsas utantill av eleverna. Utantillläsning dominerade undervisningen av Fänrik Ståls sägner i folkskolan före krigen.

Lärarna valde ut dikter som de tyckte var viktiga och det var ofta ganska många. De dikter som i mitt material var vanliga att man läste utantill var »Fänrik Stål« och »Sven Dufva«. Därutöver sjöng man flera verser av »Vårt land« och »Soldatgossen« utantill. Andra dikter som också kunde höra

till utantillrepertoaren var »Wilhelm von Schwerin«, »Löjtnant Zidén«, »Landshövdingen«, »Lotta Svärd«, »Döbeln vid Jutas« och »Sandels«. Det ansågs vara viktigare att eleverna behärskade dikterna utantill än att de verkligen förstod vad de handlade om.

Veteranerna som jag intervjuat anser att Fänrik Ståls sägner hade stor betydelse under kriget. Någon hade till och med boken med sig i ryggsäcken, men de allra flesta bar inom sig nationalkänslan och fosterlandskärleken som verket förmedlat dem i skolan, och som sedan påverkade de unga männen under kriget. Man förstår att verket har betytt mycket för den generation som var vid fronten, inte minst för stridsmoralen. Man kan säga att diktverket har fungerat som ett mentalt vapen och att det varit en bidragande orsak till att soldaterna fortsatte kampen mot en mångdubbelt större fiendearmé.

Torp flickan i ord och bild

Några av dikterna har jag valt att lyfta fram i utställningen: »Fänrik Stål«, »Vårt land«, »Lotta Svärd«, »Sven Dufva« och »Döbeln vid Jutas«, men också dikten »Torp flickan«. Dikten handlar om ett allmogeuppbåd. En allmogetrupp har dragit upp mot en rysk styrka och besegrat den, och bondesoldater-

Runebergs Jakobstad – vandringsutställning

Utställningen berättar om Johan Ludvig Runeberg i Jakobstad och eftersom staden var hans födelse- och barndomsstad koncentreras utställningen också huvudsakligen till början av 1800-talet.

Utställningen består av 9 skärmar, av vilka den första presenterar Johan Ludvig Runeberg, hans liv och författarskap.

Följande skärm berättar om hur staden såg ut i början av 1800-talet och sedan får vi veta lite mer om hans föräldrar Lorenz Ulrik Runeberg och Anna Maria Malm, samt Johan Ludvigs syskon.

Familjen Runeberg har bott på flera olika ställen i staden och dessa miljöer finns medtagna. En egen skärm har den jakt- och fiskestuga, som i dag benämns Runebergs stuga, och där J.L. vistades många somrar.

När Johan Ludvig var bara 4 år utbröt kriget mellan Ryssland och Sverige-Finland, 1808–1809 års krig. Utställningen berättar vilka minnen Runeberg själv hade från denna tid. Följande år, dvs 1810 inledde han sin skol-

gång i Jakobstad vid Westmansmors skola. Här gick han i två år och därefter fortsatte han sin skolgång i Uleåborg och sedan i Vasa.

Denna Runebergsutställning är ändå inte fullständig om inte Fredrika finns med, för det var inte bara Johan Ludvig som föddes i Jakobstad, utan det gjorde även Fredrika. Därför har hon också fått en egen skärm i denna utställning. Hon föddes i Jakobstad år 1807 och kort därefter flyttade familjen från orten. Avslutningsvis finns det en skärm som berättar om Runebergkulten.

Utställningen består av 9 aluminiumskärmar, vilka är 95 cm breda och 120 cm höga. Skärmarna kan hängas på väggen.

Hyran för utställningen är 50€ och transportkostnaderna betalas av mottagaren.

Utställningen kan beställas från Jakobstads museum, Storgatan 4, 68600 Jakobstad, per tel 06-7851371 / Carola Karf eller Carola Sundqvist, eller per e-mail jakobstads.museum@jakobstad.fi

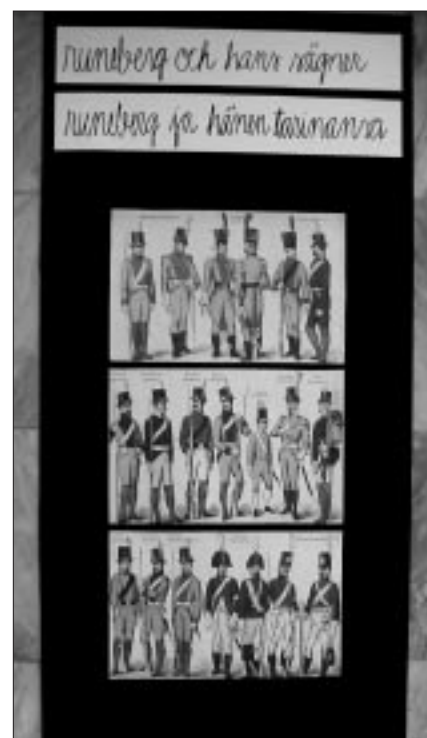

Illustration ur Sofie Strandéns utställning om Runeberg och hans sägner på Stadsbiblioteket i Jakobstad februari–mars 2004

na kommer hem efter striden. Torpflickan har sin fästman med i striden, och hon sitter och väntar på att han ska återvända, men han är inte med bland dem som kommer tillbaka. Hon tar för givet att han har stupat, men småningom går det upp för henne att han har flytt från striden. Torpflickan bryter ihop och säger gråtande till sin mor att hon hellre hade velat dö än att bli tvungen att uppleva att hennes älskade har svikit sina kamrater och fosterjorden.

Förutom att dikten är mycket omtyckt, är anledningen till att den finns med i utställningen en berättelse som en av de intervjuade berättar. Den intervjuade säger själv, när dikten kommer på tal, att det finns paralleller från fortsättningskriget till dikten. »En veteran berättade för mig om när han sommaren 1944 efter allt det hemska vid Tienhaarastriderna fick permission och kom hem till Replot. Det är en vacker sommarkväll. Han tittar i båthuset. Där har han sin motorbåt som står och väntar. Han har hundra liter petroleum, han har tio liter bensin. Han sätter sig i båten. Han ger motorn en sup. Han knycker i gång den... duff duff duff. Han tittar över havet och han tittar på båten, så går han in och säger till sin mamma: »Nog skulle det vara enkelt för mig att fara

över till Sverige.« Och då säger skärkvinnan: »Hördu, jag kan mycket väl tänka mig att vara mor till en soldat som har stupat, men jag kan aldrig tänka mig att vara mor till en desertör! Bara så du vet!« »Jo, jo«, sa han, »det var bara att fara ut till fronten tillbaka«.

Förutom denna talande berättelse, illustreras dikten av både Albert Edelfelts kända konstverk från 1898 och av stockholmskonstnären Ernst Billgrens verk från år 2003. Jag ville visa att samma dikt kan ge upphov till olika konstnärliga tolkningar, och att dikterna har varit levande hos gemene man på så sätt att man känner igen händelser som man själv upplevt eller hört berättas i de olika dikterna i Fänrik Ståls sägner. Med tiden har diktverket förlorat denna självklara status som förebild och jämförelsegrund.

Fänrik Ståls sägner i skolan under och efter kriget

Under kriget gällde ännu utantilläsning av Fänrik Ståls sägner i skolan i viss mån. För en del togs Fänrik Ståls sägner upp mera som ett litterärt verk och inte som uppbyggelse-litteratur, och den nationalistiska andan var inte lika framträdande längre. Andra fick uppleva att lärarna rörde sig väldigt mycket på den nationalistiska banan i undervisning-

en. En del upplevde att de under skoltiden fick tillräckligt mycket Runeberg för resten av livet, och har inte velat befatta sig med honom och hans verk sedan dess.

De barn som föddes under senare delen av 1950-talet fick däremot nästan ingen undervisning alls om verket. Det samma gäller i stort sett alla som fötts efter mitten av 1950-talet. Kunskapen om verket är därför väldigt liten hos de yngre generationerna. För yngre människor kan det vara svårt att förstå att Fänrik Ståls sägner väcker så starka känslor som de gör hos många äldre människor. Ännu svårare kan det vara att inse vilken spännvidd det är i dessa känslouttryck som rör sig allt från en nästan gudomlig vördnad till en känsla av förtryck. För en del har verket inneburit en lovsång till fosterlandet, för andra har det varit en källa till maktmissbruk. För yngre människor är diktverket Fänrik Ståls sägner nästan helt okänt.

Källor:

- Intervjuer gjorda av Sofie Strandén för doktorsavhandling. Maj–september 2003.
- Utställningstext vid Stadsbiblioteket i Jakobstad. Sofie Strandén. Februari–mars 2004.

Tillsammans med arbetskamrater i Ekenäs besökte jag härförleden några nya bibliotek i huvudstadsregionen och jag säger det genast, intrycket är grått – liksom i Borgå, delvis i Vasa, och enligt HBL den 2.3.2004 också Arken i Åbo »Mörk eller bara färglös interiör har också förväntat humanister som kommit från mycket utsmyckade och personliga hus. Arkitektbyrå Sigge har i inredning- en hållit sig till vitt, svart och gråtoner.«

Det går inte längre att ta i trä – nu skall det vara glas, metall och grå plåt. Helst skall allt se ut som fabriker (vilket utrymmena de facto varit i ett fall) eller åtminstone lagerutrymmen känns det som.

Det är trendigt, men personligen känner jag inte trivsel i en sådan miljö, den känns för kall och hård för mig. Och en liten gal- lup i näromgivningen bekräftar att det inte är en åldersfråga.

Arkitekt och psykolog Karl Rydberg skriver i boken Färger i vardagsliv och terapi (1999)

»Tyska färgpsykologer har funnit att ett överskott på mättade och kraftfulla miljöfär- ger i exempletvis arbetsrum eller studierum kan ge vuxna människor koncentrationssvår- igheter. När det gäller barn och ungdomar märks en nästan motsatt tendens: de tycks ha ett uttalat behov av att omge sig med distinkta kulörer. —Förskolebarn i åldern 4–7 år föredrar konsekvent maffiga färger framför de kulörsvaga pastellerna eller de neutrala gråtonerna.«

Han konstaterar också angående färgerna att rött aktiverar och höjer blodtryck, blått lugnar och dämpar och gult »anses höja va- kenhetsnivån och är mentalt stimulerande vilket gör att det rekommenderas för inred- ning av bibliotek och klassrum.«

Regionbiblioteket i Alberga som är inrymt i köpcentret Sello är stort, torget fortsätter in i biblioteket och vid huvudingången är takhöj- den 16 m. Jag stod och funderade över hur man byter lampor, och tvättar glasväggarna i den salen. Biblioteket är imponerande stort, rymmer 200 000 böcker, 40 000 musikvolym- er och 5 000 filmvolym. Datorer finns det närmare 100 av för kortare eller längre bruk.

Vad fäste sig en gammal bibliotekarie vid under en snabb rundvandring?

På barnavdelningen gav den gula golv- mattan färg åt rummet, liksom de stora kramdjuren som fanns utplacerade här och var. Både här och på andra håll i huset fanns det hjul under hyllor och bord. Flexibelt! Här fanns trevliga smala utställningshyllor – på hjul.

Golven är ljusa och de stora och många fönstren gör att biblioteket för det mesta, trots allt, verkar ljust. Bakom lånedisken finns ett bakre rum dit böcker och annat material som kunderna återlämnar kommer in på ett löpande band som går in i rummet. Bandet puttar boken i rätt låda beroende på

vid vilket bibliotek den hör hemma.

Musikavdelningen är mycket tydligt skyltad, här finns luft ovanför hyllorna, och allt är mycket överskådligt. Vi tittar impone- rade in i ett rum med piano, där en ung man just satt sig för att öva, rummet med flygeln är tomt för tillfället. Oj – visst är det fint med resurser av detta slag!

Vi tar trappan upp till andra våningen och kommer in på tidskriftsavdelningen, där vi noterar en liten hylla med alla de disketter som kommer med veckotidningar, ni vet alla dedär man inte riktigt vet vad man skall göra av. De mjuka stolarna på denna avdelning är så låga att mitt knä idag inte vill gå med på att sätta sig i dem, men det finns andra i bekvämare höjd. De 800 tidningarna tycks uppskattas av både ung och gammal.

Skönlitteraturen är placerad i bottenpla- net, medan facklitteraturen finns i ett stort rum i andra våningen. En så stor samling böcker kan man bara inte placera på något annat sätt än i raka rader hylla efter hylla, och det blir ju litet tråkigt. Inte så bra skyltat som på musikavdelningen, svårt att få en översikt. Fiffigt med det lägsta hyllplanet på sned, lättare att avläsa ryggtexterna då.

Sello ligger väl till i centrum av Alberga, intill järnvägen, och massor av besökare söker sig dagligen dit, för att läsa, lyssna, se på TV eller som den vackra biblioteksbro- schyren inbjudande säger: Vistelse tillåten fastän du inte lånar något!

Vi hoppar på lokaltåget in till Huvudstaden där vi konstaterar att själva stationsområdet genomgått en förvandling som nog skulle förvåna Eliel. Det är modernt, urbant, och

Varför är alla bibliotek så grå nuförtiden?

Personliga reflektioner utgående från en studiedag

inte så tokigt. Här går det an med grå metall och glas, här hastar man bara förbi eller sticker sig snabbt in i en butik och shoppa litet.

Sexans spårvagn tar oss ut till Arabiastrand där det nya Aralis har öppnat. Det nya biblioteket som hyser 4 bibliotek »under samma tak«. Vi skyndar förbi Arabias butik, den får vänta, och uppför en trappa och så är vi inne i Arabiastrandens biblioteket, föredetta Majstads bibliotek.

Biblioteket är så färskt att allt inte ännu är på plats när det gäller inredningen, och det finns rum för mycket mera böcker i hyllorna framöver.

Det här biblioteket är byggt på innergården, rätt trevligt med ytterväggar runt omkring, glastak högt däruppe. Men varifrån kommer matdoften? Javisst, längs bokhyllorna löper en plexivägg som avskiljer biblioteket från den restaurang som finns i samma våning, när jag går och tittar på bokryggarna, sitter människor och äter mindre än en meter ifrån mig.

Nytt – men jag är inte säker på om jag tycker om det. Är jag gammal och knarrig?

Här finns rymd, luft, utrymme, hyllorna har gavlar i ljust trä, blåa hyllplan, och en vacker gammal sittgrupp i orange från det gamla biblioteket tilltalar sinnena längre in i rummet. Också de nya sittgrupperna är kraftigt orangefärgade. En bollstol från 60-talet finns här som ett bo att krypa in i. Golvet varmt träfärgat.

Men de andra biblioteken då?

Upp för en trappa och in genom en dörr, så är vi inne i högskolornas bibliotek: Konstindustriella högskolans bibliotek har gått samman med yrkehögskolan Stadias kulturbibliotek och också Pop- och jazzkonservatoriets bibliotek finns här.

Här finns en stor sal – alldeles tydligt en gammal fabrikshall, mycket lågt i tak, jag når upp med handen utan att anstränga mig alltför mycket, känns mörkt. Också här är hyllorna i ljust trä, orange soffor och matta, golvet grått. Här är de olika bibliotekens samlingar böcker integrerade, men om jag som icke-studerande vill låna vid detta bibliotek så får jag punga ut med 2€ för ett lånekort. Men det kanske man gärna gör för att få tillgång till konstböcker som inte finns på stadsbibliotekets sida.

Efter ett snabbt besök i Arabias butik i samma fastighet, och en välförtjänt kopp kaffe var det dags att traska till ändhållplatsen för sexan och åka in till centrum. Ett nygammalt bibliotek ville vi också se – det renoverade Richardsgatans bibliotek. Det första bibliotek i Norden som byggdes med statliga medel. Vi ramlade in i glatt samspråk men

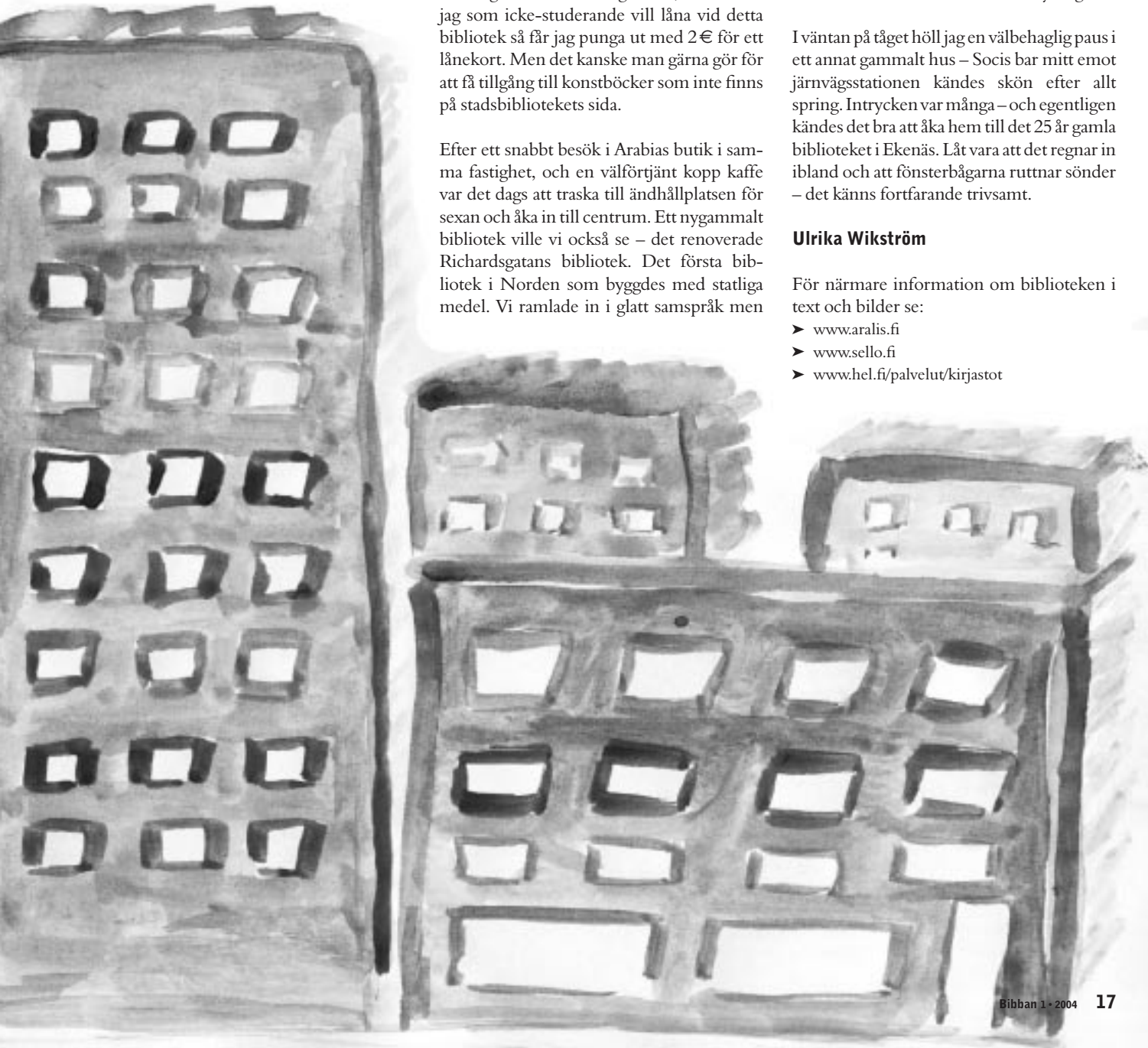
när vi steg över tröskeln, eller rättare sagt genom larmportarna, slog tystnaden emot oss, andäktig och överraskande. Att det kan vara så tyst i ett hus där så många människor vistas! Vi greps av andaktskänslan också vi och gick runt och beundrade trätets former i hyllor, trapppräcken och gallerier. Tänk att man lyckats bevara denna gamla atmosfär och ändå ha ett modernt bibliotek. Läsesalongen var fin, ljusa sköna länstolar i sittgrupper i ena ändan av rummet och läsplatser med bord i den andra. Som gjord för sköna lässtunder, dämpade möten människor emellan. Låt vara att de gamla bokhyllorna med fasta hyllplan är besvärliga, men de hör hemma i det gamla biblioteket. Detaljer som golvlamporna med »krage« i lagom höjd att öppna en bok mot, ett högt bord för läsning av tidningar på stående fot, anslagstavlor på hyllgavlar och i anslutning till små utställningsutrymmen tilltalade. För att inte tala om det gamla kartoteket med små tittskåp (läs lådor) där man samlat olika föremål för att illustrera olika kartotekskort. Fyndigt!

I väntan på tåget höll jag en välbehaglig paus i ett annat gammalt hus – Socis bar mitt emot järnvägsstationen kändes skön efter allt spring. Intrycken var många – och egentligen kändes det bra att åka hem till det 25 år gamla biblioteket i Ekenäs. Låt vara att det regnar in ibland och att fönsterbågarna ruttnar sönder – det känns fortfarande trivsamt.

Ulrika Wikström

För närmare information om biblioteken i text och bilder se:

- www.aralis.fi
- www.sello.fi
- www.hel.fi/palvelut/kirjastot

I Billnäs är Knut-Einar Bergan (t.v.) en flitig kund hos bokbussens personal, Carl-Magnus Blomberg och Christina Holmberg

Än rullar bokbussen i Pojo

ULRIKA WIKSTRÖM

Vad behövs för att sätta igång en folk-rörelse? Ibland inte mer än en tändande gnista! Det fick jag erfara i december när det såg ut att vara klart att bokbussen i Pojo (som också kör i Ingå) enligt kommunstyrelsens förslag till fullmäktige skulle dras in, dock utan att personalen skulle sägas upp.

Mitt i mörkertröttheten, med jul-förberedelser hängande över oss var vi fler som reagerade, en blev intervjuad i radio, undertecknad skrev en insändare i lokaltidningen, ett samtal mellan oss två ledde till att vi startade en namninsamling, hux flux. Vi hade en vecka på oss, och tänkte att om vi får ihop 100 namn på en adress så täcks vi överlämna den. Vi hittade två eldsjälar till och satte igång. I Billnäs hölls marknaden »Jul i bruket« och det behövdes bara att man viskade »bokbussen« så kom namnen strömmande. Ett par män ville inte skriva på »för att nånstans skall man spara«. Och visst – kommunen har ekonomiska problem, vi är medvetna om det, men i en landsbygdskommun med ett fast bibliotek och många skolor utan riktiga skolbibliotek (Bittis!) är bokbussen viktig. Efter en kontrollringning till bibliotekschef Eva Ljungqvist fick vi veta att inbesparingen blir 7 000 € för år 2004. Det är ingen summa att bråka om

tyckte vi och fortsatte namninsamlingen. Eva berättade också att 25% av utlåningen i kommunen sker via bussen – och det är mycket!

Vi anhöll om audiens hos kommunens ledning, strax före budgetmötet en måndag. På söndag när vi räknade namnen trodde vi knappt våra ögon: 1 623 namn hade vi fått ihop på en knapp vecka i en kommun med 5 000 invånare!

Vid dethär laget var mediernas intresse för vår kampanj stort. TV-nytt gjorde ett reportage om bussen, när en del av de aktivaste förespråkarna hade som mål att tömma bokbussen på ett par dagar – och nästan lyckades: nästan 2 000 lån på två dagar. Vi hade hört med bokbussens personal i förväg att de var med på

noterna – för det betydde mycket extra jobb för dem, och de hade förståndigt nog gömt undan barnböcker så att de skulle ha något att låna ut när de åkte till skolorna följande dag.

Vi överlämnade medborgaradressen till fullmäktiges ordförande, och när ärendet senare på kvällen behandlades satt vi där, bibliotekschefen och vi två som startat kampanjen och var nervösa.

Vi hade nämligen fått en del gliringar från de folkvalda för att vi satt igång denna process som störde deras arbete och redan färdiga överenskommelser, det blev extra möten inom och mellan grupperna. Och många tyckte att gör ni det här så får ni lov att ställa upp i valet också!

När omröstningarna äntligen var klara stod det klart: vi hade lyckats rädda bokbussen från indragning denna gång!

Vi vet alla att när den gamle bussen drar sin sista suck så har inte kommunen råd med en ny, men så länge den rullar utan större kostnader så får den rulla.

Men jag är övertygad om att bokbusschauffören vårdar bussen än mer ömt efter detta – och det som vi hoppas på är att kommuninvånarna än mer aktivt använder bibliotekets tjänster, och visar att bussen inte bara är en »plåtburk« utan en viktig kulturell service i en kommun där det inte finns så mycket annat...

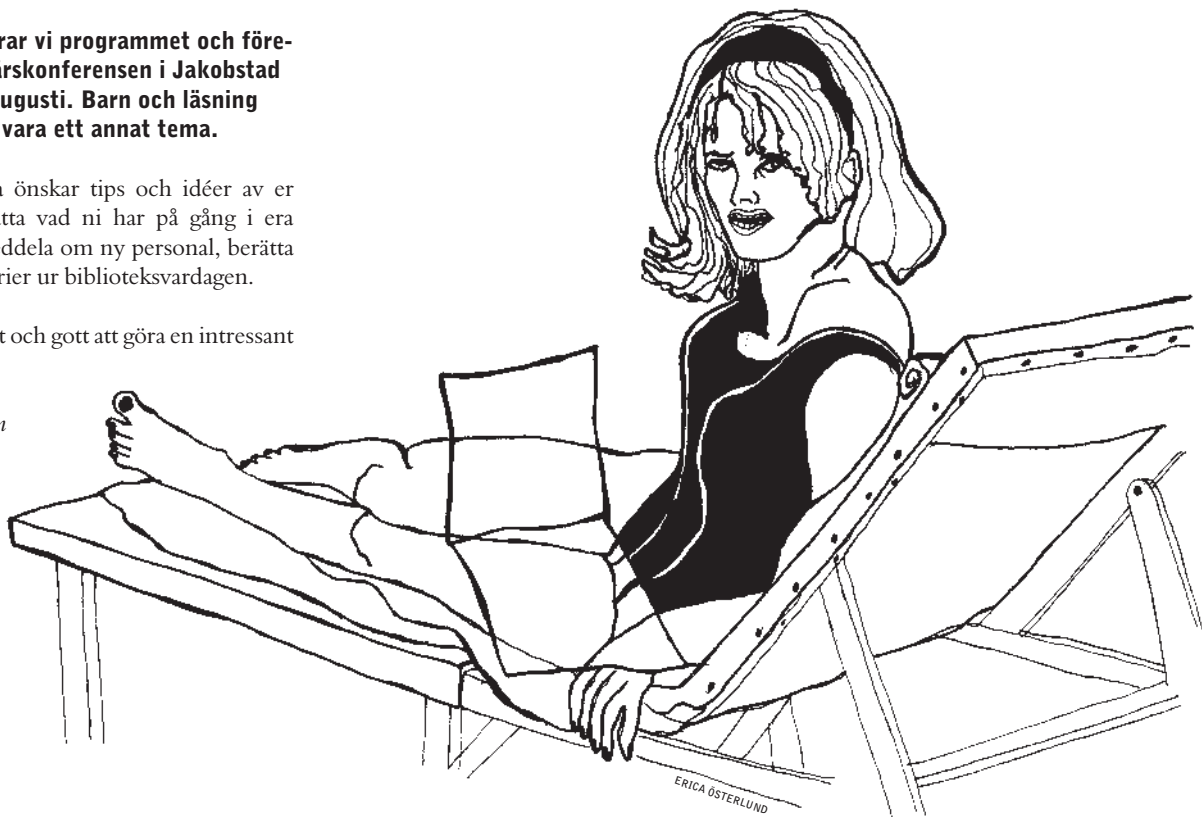
Nästa nummer av Bibban utkommer i maj

Då presenterar vi programmet och föreläsarna för årskonferensen i Jakobstad den 19–20 augusti. Barn och läsning kommer att vara ett annat tema.

Redaktörerna önskar tips och idéer av er läsare – berätta vad ni har på gång i era bibliotek, meddela om ny personal, berätta trevliga historier ur biblioteksvardagen.

Hjälp oss kort och gott att göra en intressant tidning!

—Redaktionen

MOTTAGARENS KONTONUMMER SAAJAN TILINUMERO	800022-5436750	GIRERING TILISIIRTO	
MOTTAGARE SAAJA	FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING RF	MEDDELANDE VIESTI	
BETALARE MAKSAJA		BETALAREN MÅSTE VARA SAMMA SOM MEDLEMMEN	
UNDERSKRIFT ALLEKIRJOITUS		ORDINARIE 20 €	
FRÅN KONTO NR TILILTÄ N:0		STUDERANDE ARBETSLÖSA PENSIONÄRER 10 €	
		REFERENSNUMMER VIITENUMERO	
		30 05002	
		FÖRFALLODAG ERÄPÄIVÄ	€
		25.4.2003	

AVSÄNDARE

Finlands svenska biblioteksörening r.f.
c/o Ulrika Wikström
Stenåkersvägen 10 B21
10300 Karis

221

Egypten (Fornkultur).

hufvud af en vädur och bär på hjessan Ess röda krona, smyckad med tvänne långa fjäderpenor. Hans maka, Mut, hade till sin bild gamen (Egypt. *mut*). Triadens tredje lem, Chonsu, motsvarade den memfitiska Imhotep, men var tillika en mångud. — Andra märkligare gudomligheter äro följande. Thot (Hermes trismegistos), "de heliga ordens herre", hvilken tillika är en mångud samt i denna egenskap måttets och i sammanhang dermed räknekonstens, vetenskapens äfvensom konstens representant. Ibis är honom helgad. Anubis, en son af Osiris och Nephthis, är grafvaktare och spelar en viktig roll vid balsameringen. Anubis väktare och spelar en viktig roll vid balsameringen. Anubis väktare och spelar en viktig roll vid balsameringen.

222

Egypternas skrift, de s. k. hieroglyferna, utgör en samling af 2-3 tusen tecken, hvilka dels äro trogna afbildningar af konkreta föremål, t. ex. djur, träd och mänskliga kroppsdelar, dels mer eller mindre godtyckligt danade. Man ristade eller skref i sten, på papyrus, läder, skärfvor af krukmakaregods, trä eller tyg, med mejsel och kalamus. Bläcket sammansatt af sot och gumm, var antingen rödt (för rubriker) eller svart. Ända till midten af 3:de årh. e. Kr. användes hieroglyferna såsom monumentalskrift. När man skref, åtnöjde man sig vanligen med att teckna föremålens grunddrag, s. k. lineära hieroglyfer. Framkallad af rent praktiska skäl, uppträdde ganska tidigt den hieratiska skriftformen, som var en delvis mycket stark kursivering af hieroglyferna. Denna anträffas på föremål, som ej kräva någon ornamentativ prakt, och utgjorde i allmänhet mediet för skrivarernas uttjanelser. Medan hieroglyferna i enlighet med sin uppgift som ornamentalskrift, tecknades vertikalt eller horisontelt, och i senare fall antingen från venster till höger eller tvärfallet om, skrefs hieratiken i regeln från höger till vänster, mera sällan i vertikala kolumner. Sedan man genom rika fynd af texter med öfverensstämmande innehåll (jfr Dödsboken) satts i tillfälle att i stor skala jämföra hieroglyfisk och hieratisk skrift, erbjuder omskrifning af den senare inga svårigheter. Hieratisk inskrift, löpande från höger till vänster:

Hieroglyfisk omskrift, från venster till höger:

"Han skänke dig en lycklig ålderdom." I 8:de årh. f. Kr. framträdde en ny skriftart, demotiskan, som anses ha utgått ur hieratiken, ehuru det ännu icke är möjligt att angifva hvarje demotiskt teckens hieratiska förebild. Medan de två andra skriftarterna omfattade alla litteraturren, hade demotiskan sin egentligaste betydelse i affärslivet, och dess litteratur består af hvarje demotiska texter, hufvudsakligen af köpekontrakt, räkenskaps- och länehandlingar, qvifion m. m. Det fornegyptiska språket hade undergått väsendiga förändringar, särskildt med hänsyn till ordförrådet, som dels förvärvat nya och dels mist gamla ord. På grammatikens område kan man endast notera föruster, hvadan demotiskan tyckes sakna en del i nyegyptiskan nybildningskoptiskan, uppträdande grammatiska nybildningar. Sista nämnda språk, en dotter af gammal-egyptiskan, om det ock i vissa fall uppenbar tendens, som äro främmande för det äldre språket, har upptagit det grekiska alfabetet, med tillägg af några från fornskriften hemtade tecken, representerande för egyptiskan egendomliga ljud. Den koptiska litteraturen är i det närmaste uteslutande kristen-religiös, d. v. s. omfattar bi-

Thot (Hermes trismegistos), "de heliga ordens herre", hvilken tillika är en mångud samt i denna egenskap måttets och i sammanhang dermed räknekonstens, vetenskapens äfvensom konstens representant. Ibis är honom helgad.

Nordisk familjebok, fjerde bandet, Stockholm 1881

Pärmbild:
Helig Ibis (*Threskiornis aethiopicus*),
Annika Schultz, akvarell 2004

FOTO: PROJEKT TONERBERG (WWW.KUNSTOR.LIU.SE/RUNEBERG)